

HEYVANDARLIQ VƏ BAYTARLIQ

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA ÖZƏL BAYTARLIQ SİSTEMİNİN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ ÜÇÜN DÜNYA BAYTARLIQ SİSTEMİNƏ İNTEQRASIYA MƏSƏLƏLƏRİ

Q.H.ƏBDÜLƏLİYEV, baytarlıq elmləri namizədi,
Kənd Təsərrüfatı Kreditləri üzrə Dövlət Agentliyi

Respublikamızda bazar iqtisadiyyatı prinsipləri əsasında iqtisadiyyat formalaşdıqdan sonra dünya iqtisadi sistemində integrasiya, qəbul olunmuş standartların Respublikada tətbiqi və bu standartların inkişaf etdirilməsi üçün infrastrukturun yaradılması məsələləri aktuallaşmışdır. Bununla yanaşı müasir qanunvericilik bazasının və mütərəqqi idarəetmə metodlarının tətbiqi də öz vacibliyi ilə fərqlənir. Qarşıda duran başlıca məqsədlərdən biri ölkədə iqtisadiyyatı ixracyönümlü istiqamətdə inkişaf etdirməkdən ibarətdir. Bunun üçün Avropa Birliyinin, Ümumdünya Ticarət Təşkilatının və s. beynəlxalq təşkilatların tələblərinə uyğun tərzdə iqtisadi sistem formalaşdırılmalıdır. Baytarlıq xidmətinin və nəzarətinin bu iqtisadi sistemdə üzərinə düşən vəzifə heyvanlardan insanlara yoluxan xəstəliklərin qarşısının alınmasından və sanitari tələblərə cavab verən heyvandarlıq məhsullarının istehsalına nail olmaqdan ibarətdir.

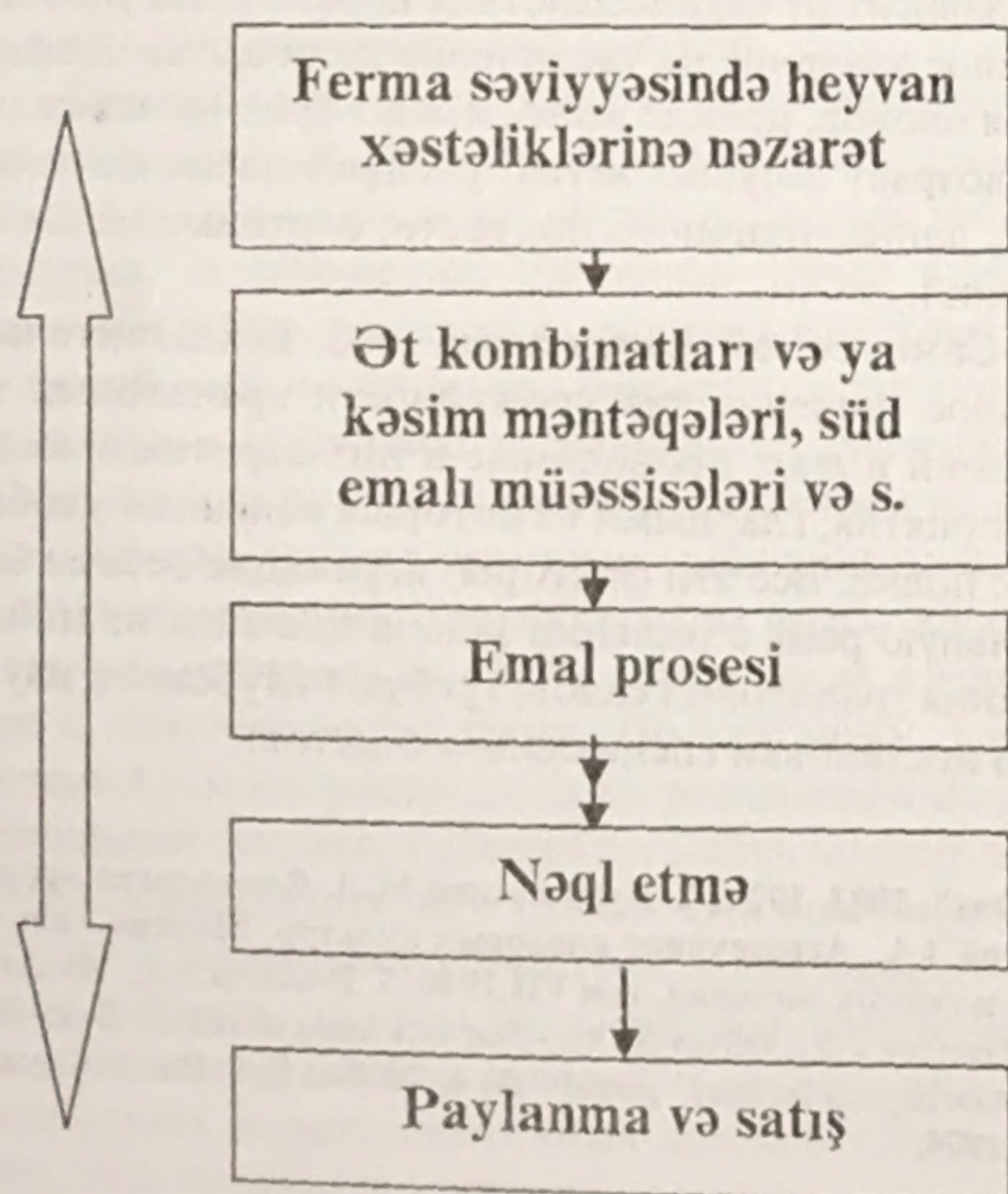
Avropa Birliyinə (AB) daxil olan ölkələrdə qeyd olunan vəzifənin həyata keçirilməsi üçün əhalinin heyvandarlıq məhsulları ilə təminatında "tövlədən çəngələdək" və ya "fermadan stoladək" prinsipi tətbiq edilir. Bu prinsipin əsas mahiyyəti heyvandarlıq məhsullarının istehsalında, emalında, daşınmasında, satışında və s. baytarlıq nəzarətinin təmin edilməsindən ibarətdir. Hazırda Respublikamızda mövcud olan baytarlıq nəza-

rəti sisteminin bu sistemindən nə dərəcədə fərqləndiyi və bu fərqlərin aradan qaldırılması yollarını öyrənmək məqsədi ilə tərəfimizdən tədqiqatlar aparılır. Tədqiqatlarda bu modeldə özəl baytarlıq mütəxəssislərinin rolu diqqət mərkəzində olmuşdur.

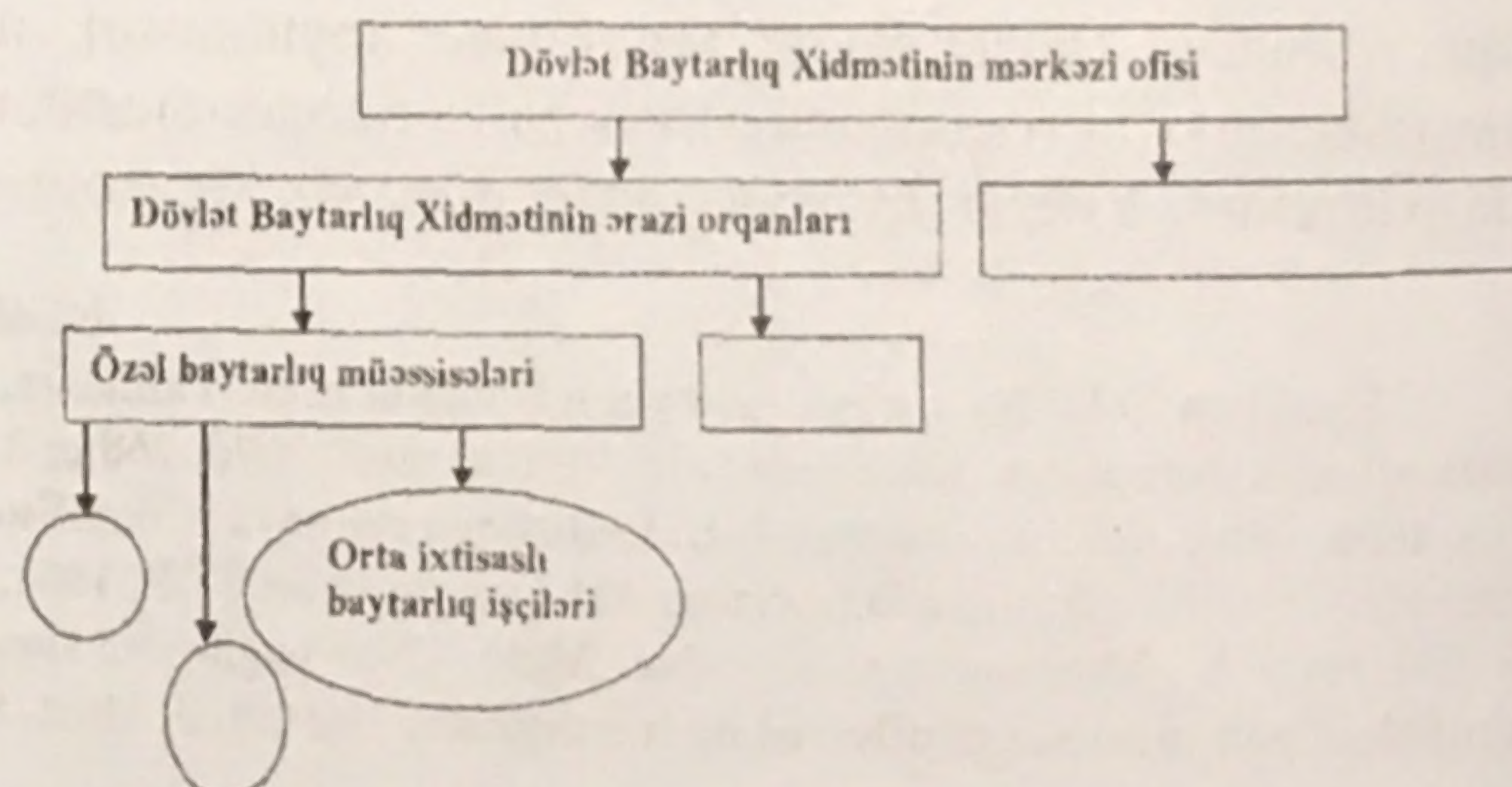
Birinci sxemdən göründüyü kimi Avropa Birliyinə daxil olan ölkələrdə heyvan mənşəli ərzaq məhsullarına baytarlıq nəzarəti fermadan başlayaraq satışa qədər təmin edilir. Bu zəncirin birinci həlqəsində - ferma səviyyəsində baytarlıq nəzarəti, məhz, özəl fəaliyyətlə məşğul olan baytarlıq mütəxəssisləri tərəfindən həyata keçirilir, Mahiyyət etibarı ilə ferma səviyyəsində baytarlıq xidməti və baytarlıq nəzarəti prosesləri ayrılmaz vəhdət təşkil edirlər.

Burada baytarlıq xidmətinə heyvanların müxtəlif xəstəliklərinin müalicəsi, zoogigiyenik şəraitin yaradılması, saxlanma və yemlənmə rejimlərinin təyini və s. daxildir. Baytarlıq nəzarətinin mərkəzində isə müalicəvi və ya profilaktik məqsədlə tətbiq edilən dərman maddələrinin, dərman preparatlarının, profilaktik vasitələrin, biostimulyatorların, hormon preparatlarının və s. heyvan məhsullarının keyfiyyətinə və sanitari-gigiyenik parametrlərinə təsiri məsələləri durur. Məntiqi olaraq qeyd olunan tədbirlərin həm icrası və həm də nəzarəti ilkin olaraq özəl baytarlıq mütəxəssisləri tərəfindən həyata keçirilir. Göstərilən tədbirlərin həyata keçirilməsinin tənzimlənməsi üçün ikinci sxemdə göstərilmiş təşkilati quruluş formalaşmışdır.

İkinci sxemdən göründüyü kimi Avropa Birliyinə daxil olan ölkələrdə baytarlıq nəzarəti sistemi ibtidai baytarlıq tədbirlərinin icrasını təmin edən orta ixtisaslı baytarlıq işçilərindən (AB-yə daxil olan ölkələrdə bunlar yarımprofessional özəl baytarlar adlanırlar) başlayaraq Dövlət Baytarlıq Xidmətinin mərkəzi ofisinə qədər vahid sistem mövcuddur.

Sxem 1. Ərzaq məhsullarına baytarlıq nəzarəti zənciri.

Sxem 2. Baytarlıq nəzarəti sisteminin inzibati quruluşu.

Həm özəl fəaliyyətlə məşğul olan baytarlıq mütəxəssisləri, həm də orta ixtisas təhsilli baytarlıq işçiləri müvafiq icazə aldıqdan sonra bu hüququ əldə edirlər. İcazə qaydaları mütəxəssisin qeydiyyatını, fəaliyyətinin koordinasiyasını, mütəmadi təkmilləşməsinə və s. funksiyaları özündə birləşdirən tam tədbirlər kompleksidir. Bu tədbirlər Avropa Birliyinə daxil olan ölkələrdə müxtəlif cür adlanan (məs. Baytarlıq Palatası, Baytarlıq Şurası və s.), ancaq uyğun şəkildə fəaliyyət göstərən təşkilatlar tərəfindən həyata keçirilir.

Respublikamızda təkmilləşməsinə ehtiyac olan təşkilatı işlərdən biri də baytarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan işçilərin qeydiyyatının aparılmasıdır. Düzdür, "Baytarlıq haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2005-ci il 22 noyabr tarixli, 316 nömrəli Fərmanına uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 07 iyul 2006-cı il tarixli, 167 nömrəli qərarı ilə "Azərbaycan Respublikasında baytarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün dövlət baytarlıq orqanında uçota durma Qaydaları" təsdiq edilmiş və bu Qaydalara uyğun olaraq baytarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər Dövlət Baytarlıq Xidmətinin müvafiq ərazi

orqanlarında uçota durmalıdırlar. Bunu baytarlıq mütəxəssislərinin qeydiyyatının aparılması sahəsində ilkin addım kimi qəbul etmək olar. Ancaq AB-yə daxil olan ölkələrdə mütəxəssislərin qeydiyyatının aparılması üçün tam bir qanunvericilik institutu mövcuddur. Bu qanunvericiliyin tələbləri mütəxəssislərin ilkin təhsil səviyyəsini, dövrü təlimlənmə və təhkimləşməni, baytarlıq fəaliyyətinin stimullaşmasını və s. sahələri əhatə edir. Bu məsələlərin öyrənilməsi və Respublikamız üçün əlverişli quruluşun formalaşdırılması istiqamətində tərəfimizdən tədqiqatlar aparılır.

NƏTİCƏ

Respublikada özəl baytarlıq xidmətinin və heyvandarlıq məhsullarına baytarlıq nəzarətinin təşkil edilməsində Avropa Birliyinə daxil olan ölkələrin təcrübəsindən istifadə etmək əhəmiyyətli olar.

SUMMARY

For organize private veterinary service and for control of the animal products in Azerbaijan Republic experience of countries included in European Union is acceptable.

РАСПРОСТРАНЕНИЕ СКРЫТОГО МАСТИТА У КОРОВ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

А.Т.МАМЕДОВ, кандидат ветеринарных наук,
С.С.АЛИШЗАДЕ, С.Ю.КУРБАНОВ, научные сотрудники,
И.А.САФАРОВА, И.З.МУРАДОВА, младшие научные сотрудники
Азербайджанский научно-исследовательский ветеринарный институт

Следует отметить, что субклинической (скрытый) мастит имеет особое значение. Так как, он часто остается незамеченным в хозяйствах и из-за несвоевременного диагностирования и лечения протекают месяцами. Скрытый мастит не является классической болезнью, на возникновение которой большое влияние оказывают многочисленные факторы и условия снижающие резистентность организма. Характерной чертой маститов является то, что воспалительный процесс в молочной железе приводит к повреждению и разрушению клеток, вырабатывающих молоко, вследствие чего нарушается его секреция. После переболевания маститом в следующей лактации молочная продуктивность не восстанавливается почти у половины коров, а у некоторых прежние удои вообще, не восстанавливаются из-за необратимых структурных и функциональных изменений тканей молочной железы. В молоке полученном от больных маститом коров содержатся вещества угнетающие развитию молочно-кислых бактерий. Добавление такого молока к нормальному делает его непригодным для использования в молочной промышленности.

По сообщению Европейской ассоциации живот-

новодства мастит распространен во всех странах мира развитым молочным скотоводством.

Согласно нашим наблюдениям и данным многих зарубежных авторов скрытый мастит в большинстве случаев протекает длительно месяцами и даже в течение двух лактационных периодов. По нашим данным наибольшее количество коров (75,5%) заболевает маститами в первые 5 месяцев лактации, то есть во время наивысшей стадии продуцирования молока. Коровы отличающиеся высоким суточным удоем (от 10 до 20 кг и выше), поражаются гораздо чаще, чем коровы с низкой продуктивностью.

Однако истинную эпизоотическую ситуацию определить затруднительно из-за различий в уровне ведения хозяйства, требований к качеству молочной продукции и методов диагностики заболевания. В ряде стран мира маститом переболевает ежегодно до 50% поголовья коров.

Экономический ущерб, наносимый маститом в основном является снижение молочной продуктивности, преждевременная выбраковка коров, ухудшение технологических свойств молока, недополучение телят, а также увеличение затрат на диагностику и лече-